

Traficul de ființe umane pentru exploatarea prin muncă

Ghid pentru profesioniștii din „prima linie”

Enhancing pRevention AnD multi-agenCy cooperAtion against labour TraffICKING

Funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the European Commission can be held responsible for them.

Project number: 101101925

The images included are licensed from Shutterstock.com.

REZUMAT

Prezentul ghid include o perspectivă cuprinzătoare pentru profesioniștii din primă linie în abordarea traficului de ființe umane pentru exploatarea prin muncă. Acesta subliniază natura complexă a traficului de ființe umane (TFU), accentuând încălcarea demnității umane și a drepturilor fundamentale, cum ar fi egalitatea, libertatea și dreptul la un mediu de lucru sigur. Documentul definește TFU (Capitolul 1), impactul acestuia asupra drepturilor fundamentale, indicatorii pentru identificarea traficantilor și a victimelor (Capitolul 2) și pune la dispoziție “întrebări cheie” pentru a ajuta în procesul de intervenție (Capitolul 3). O atenție specială este acordată persoanelor care fug din calea războiului din Ucraina și vulnerabilitatea lor la TFU (Capitolul 4).

TFU este o formă de manifestare a crimei organizate motivată de obținerea de profit, cauzele acestuia fiind: sărăcia, inegalitatea și lipsa oportunităților de angajare. Impactul TFU asupra drepturilor fundamentale este profund, exploatarea muncii reprezentând o amenințare semnificativă la adresa demnității umane, egalității și libertății. Victimele se confruntă adesea cu tratamente abuzive, condiții de muncă periculoase și neacordarea salariilor legale, ce reprezintă încălcări explicite interzise de Carta Drepturilor Fundamentale a UE.

Ghidul oferă un set de indicatori pentru a ajuta la identificarea traficantilor și victimelor exploatarei prin muncă. Indicatorii de identificare a traficantilor includ: reținerea documentelor sau banilor victimelor, asumarea rolului de purtător de cuvânt sau ghid al acestora și cunoașterea angajamentelor lor de călătorie sau muncă. Victimele pot prezenta semne de abuz fizic, igienă precară, nervozitate și frică, printre altele.

Documentul include, de asemenea, “întrebări cheie” ca parte a unui proces de ghidare pentru a aborda potențialele victime ale TFU pentru exploatarea prin muncă. Aceste întrebări se referă la teme precum: contractele de muncă, angajatorii, salariul, specificațiile postului, cazarea, documentele de identitate/călătorie, datoriile și aspectele legate de siguranță și securitatea în muncă.

Ghidul concluzionează sugerând că, în cazul în care există suspiciuni, dar nu și dovezi de TFU, se recomandă contactarea inspectoratului teritorial de muncă. Pentru orice îndoieli, se recomandă referirea cazului către autoritățile competente. Eradicarea TFU în scopul exploatarei prin muncă necesită o abordare coordonată și multidisciplinară, concentrată pe prevenire, protecția victimelor, urmărirea traficantilor și parteneriate între toți actorii relevanți.

1. Introducere – Definirea TFU

Traficul de ființe umane (TFU) este un fenomen complex care disprețuiește viața umană cu scopul obținerii profitului, fiind o formă gravă de crimă organizată, având cauze precum sărăcia, inegalitatea, violența bazată pe gen, lipsa oportunităților de angajare etc. Eradicarea TFU necesită o abordare multidiscplinară și cuprinzătoare, de la protecția victimelor la urmărirea penală și condamnarea traficantilor.

Actele ca „recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, inclusiv schimbul sau transferul controlului asupra acestor persoane, prin amenințare cu forța sau prin folosirea forței ori a altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferirea sau primirea de plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care are control asupra altei persoane, în scopul exploatării” sunt **considerate ca TFU. Exploatarea** include cel puțin următoarele: exploatarea prostituției altor persoane sau alte forme de exploatare sexuală, **muncă sau servicii forțate**, inclusiv cerșetoria, sclavia sau practici similare sclaviei, servitutea, exploatarea activităților criminale, precum și prelevarea de organe.¹

Infracțiunile de trafic de persoane și trafic de minori au trei elemente de bază: actul, mijloacele și scopul. Abuzul fizic și sexual, șantajul, manipularea emoțională și reținerea documentelor de identitate sunt utilizate de traficantii pentru a-și controla victimele. Exploatarea poate avea loc în țara de origine a victimei, în timpul tranzitului sau într-o țară străină.²

¹ Council of the European Union, European Parliament (2011, April 14). Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. European Sources Online. www.shorturl.at/z1b3e

² United Nations. Office on Drugs and Crime (n.d.). The Crime. www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/crime.html

ACTE	MIJLOACE	SCOPUL
Recrutarea	Amenințarea sau utilizarea forței sau alte forme de constrângere	Exploatarea prin prostituție a altor persoane
Transportul	Răpirea/Frauda/Înșelăciunea/ Abuzul de putere	Exploatarea sexuală
Transferul	Abuzul unei stări de vulnerabilitate	Munca forțată
Adăpostirea		Sclavia/Servitutea
Primirea persoanelor	Oferirea sau primirea de bani sau alte foloase pentru a obține consimțământul unei persoane care deține control asupra alteia	Prelevarea de organe Alte forme de exploatare

1.1. Impactul TFU asupra drepturilor fundamentale

Exploatarea prin muncă afectează semnificativ drepturile fundamentale, reprezentând o amenințare la adresa valorilor esențiale ale demnității umane, egalității și libertății.

Practicile de exploatare la locul de muncă, tratamente abuzive, condiții de muncă periculoase, neplata salariilor sau beneficiilor legale, migranții izolați și neînregistrați sunt câteva forme de violare a drepturilor fundamentale prin exploatarea prin muncă.

TFU este o încălcare gravă a drepturilor fundamentale și este explicit interzis de **Carta Drepturilor Fundamentale a UE (2009)**.

1.2. Munca forțată³

Munca forțată, așa cum este definită în Convenția ILO privind Munca Forțată din 1930 (Nr.29),¹ se referă la „orice muncă sau serviciu impus unei persoane sub amenințarea unei pedepse și pentru care aceasta nu s-a oferit în mod voluntar”.

În raportul „Global Estimates of Modern Slavery/Forced Labour and Forced Marriage”, **elaborat de ILO, Walk Free și IOM se arată că⁴**:

Există 27,6 milioane de persoane care prestează muncă forțată în fiecare zi. Această valoare absolută se traduce în 3,5 persoane aflate în situație de muncă forțată la fiecare mie de persoane în întreaga lume. Femeile și fetele reprezintă 11,8 milioane din totalul celor care prestează muncă forțată. Mai mult de 3,3 milioane sunt copii;

Cazurile de muncă forțată au crescut în ultimii ani;

Nicio regiune a lumii nu este ferită de munca forțată;

Majoritatea cazurilor de muncă forțată au loc în sectorul privat.

³ International Labour Organization (ILO) Conventions: Specifically, the Forced Labour Convention (No. 29), the Abolition of Forced Labour Convention (No. 105), and the Domestic Workers Convention (No. 189), among others, set standards for the treatment of workers and the prevention of forced labour. normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEX-PUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C029

⁴ International Labour Organization (2022, September). Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage. www.ilo.org/publications/major-publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage

Combaterea exploatării prin muncă necesită o abordare cuprinzătoare, implicând protecție juridică, aplicarea reglementărilor în domeniul muncii și sprijin pentru victime. Cele mai comune forme de trafic de ființe umane în UE sunt **exploatarea sexuală și exploatarea prin muncă**. Ambele forme de exploatare cuprind o pondere egală a victimelor. Cei mai mulți traficanți din UE sunt cetățeni ai UE și, cel mai adesea au aceeași naționalitate ca victimele lor. Peste trei sferturi dintre infractori sunt bărbați.⁵

Prevalența exploatării prin muncă este aproape egală cu cea a exploatării sexuale. Între timp, exploatarea prin muncă a atins cel mai mare nivel în 2022 - la 41,1%.⁶

⁵ European Commission (2024, April 23). Together Against Trafficking in Human Beings. home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/together-against-trafficking-human-beings_en

⁶ Eurostat (2024, January 1). Trafficking in human beings statistics. ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics#The_prevalence_of_labour_exploitation_is_almost_equal_that_of_sexual_exploitation

2. Indicators

TFU pentru exploatarea prin muncă este unul dintre cele mai provocatoare forme ale acestei infracțiuni din cauza diferențelor în interpretarea și aplicarea standardelor de muncă, a lipsei de adresabilitate/temerilor victimelor de a se adresa autorităților de aplicare a legii (LEA), dar și pentru că eradicarea traficului de ființe umane pentru exploatarea prin muncă necesită o reacție coordonată a tuturor actorilor relevanți: societatea civilă, sindicatele și autorități ale statului.

În acest sens, abordarea **bazată pe „indicatori de trafic”** este considerată cea mai potrivită modalitate de a gestiona această infracțiune. **Un indicator reprezintă un semn comun care conduce la identificarea unui potențial caz de trafic de ființe umane pentru exploatarea prin muncă.**

Victimele sunt de obicei exploatate ca muncitori necalificați, sezonieri și cu salarii mici în domenii precum transport, construcții, agricultură, silvicultură, procesarea alimentelor, linii de asamblare în fabrici, HoReCa, comerț cu amănuntul, spălătorii auto, servicii de înfrumusețare și curățenie, menaj și asistență la domiciliu.⁷

Capitolul 2.1 tratează indicatorii pentru identificarea traficantilor, iar 2.2 indicatorii pentru identificarea victimelor.

⁷ Europol (2021). European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime. Publications Office of the European Union, Luxembourg. www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/socta2021_1.pdf

2.1. Indicatori pentru identificarea traficantilor, aplicabili în toate aspectele exploatarii prin muncă

Abordarea bazată pe „indicatori” presupune că există motive rezonabile pentru o investigație ulterioară. Este crucial să înțelegem că prezența unuia sau mai multor indicatori nu confirmă automat traficul de ființe umane. Următorii indicatori pot sugera că cineva este implicat ca traficant în exploatarea prin muncă, iar astfel de cazuri ar trebui să fie referite către autoritățile competente din „a doua linie”, responsabile pentru investigarea traficului de ființe umane:

✓ Sunt în posesia documentelor de identitate/banilor victimelor;

✓ Joacă rolul de purtător de cuvânt sau ghid;

✓ Au cunoștințe detaliate despre călătoria persoanelor în cauză;

✓ Au cunoștințe detaliate despre condițiile de muncă;

✓ În timpul comunicării, potențiala victimă caută aprobare de la traficant, încercând să obțină contact vizual;

✓ Sunt în posesia „contractului de muncă” al persoanei în cauză;

✓ Sunt în posesia documentelor de plată (conturi bancare, carduri, chitanțe sau fluturași de plată, cursuri de schimb valutar etc.);

✓ Au detalii de contact ale angajatorilor;

Modus operandi al traficanților în menținerea controlului asupra victimelor.

Traficanții folosesc diverse metode pentru a menține controlul asupra victimelor lor. Violența fizică (mai puțin în prezent) și manipularea psihologică (mai mult) prevalează în modus operandi al traficanților. Înțelegerea acestui lucru este crucială pentru identificarea și ajutorarea victimelor, precum și pentru dezvoltarea unei sistem de prevenție eficient. Mai jos sunt câteva acțiuni comune pe care traficanții le folosesc pentru a menține controlul asupra victimelor lor în procesul de exploatare a muncii:

- ✓ Promisiuni false și control financiar asupra victimei;
- ✓ Cazarea victimelor în același locație cu locul de muncă;
- ✓ Furnizarea de cazare victimelor în condiții igienice precare, lipsită de utilități de bază;
- ✓ Izolarea - victimele sunt literalmente închise sau limitate la anumite spații;
- ✓ Reținerea documentelor de identitate;
- ✓ Abuz fizic sau pedepse aspre;
- ✓ Robia datoriiilor;
- ✓ Monitorizarea mișcării sau comunicațiilor muncitorilor;
- ✓ Amenințări cu acțiuni legale sau deportare.

2.2. Indicatori pentru identificarea victimelor, aplicabili în toate aspectele exploatării muncii

2.2.1 Aspectul fizic

- ✓ Condiții igienice precare care indică un anumit tip de muncă;
- ✓ Persoana are semne vizibile de abuz fizic (de exemplu, vânătăi, arsuri, cicatrici);
- ✓ Hainele și comportamentul persoanei nu sunt potrivite;
- ✓ Persoana prezintă semne de nervozitate, anxietate și frică;
- ✓ Izolarea, se află constant sub supraveghere;
- ✓ Condiții foarte proaste de lucru;
- ✓ Aflarea sub influența puternică a substanțelor;
- ✓ Restricționarea mișcării;
- ✓ Lipsa echipamentelor de siguranță și a hainelor/uniformelor adecvate pentru muncă.

2.2.2. Documentele de călătorie

- ✓ Persoana a trecut granițele cu documente false;
- ✓ Persoana nu este în posesia documentelor de călătorie;
- ✓ Persoana nu este în posesia documentelor de identitate;
- ✓ Biletul de călătorie al persoanei a fost cumpărat în ultimul moment;
- ✓ Persoana are numeroase treceri ale frontierei fără o explicație rezonabilă;
- ✓ Persoana prezintă documente prea deteriorate și uzate în raport cu data emiterii acestora.

2.2.3. Comportamentul

- ✓ Dificultăți în a răspunde la întrebări;
- ✓ Evită contactul vizual;
- ✓ Când i se adresează direct, permite altora să vorbească în locul său;
- ✓ Reticent(ă) în a vorbi cu autoritățile;
- ✓ Se află într-un grup de oameni, care deși rămân și lucrează împreună, par să nu se cunoască între ei;
- ✓ Incertitudine cu privire la locul în care se află;
- ✓ Nu poate oferi detalii despre tipul de muncă pe care o desfășoară;
- ✓ Menținerea în situație de dependență prin datorii;
- ✓ Înșelăciune;
- ✓ Persoana își schimbă atitudinea în timpul discuției.

2.2.4. Angajarea

- ✓ Cunoștințe limitate sau inexistente despre angajator;
- ✓ Nu poate oferi detalii despre experiența necesară pentru tipul de muncă ce va fi prestat;
- ✓ Lipsa cunoștințelor despre banii pe care îi va câștiga;
- ✓ Necunoaștere cu privire la natura și locația locului de muncă;
- ✓ Ore/zile excesive de muncă;
- ✓ Condiții de trai deplorabile;
- ✓ Muncitorii locuiesc unde lucrează.

2.2.5. Contractul

- ✓ Nu există contract de muncă;
- ✓ Contractul de muncă este incomplet sau redactat într-o limbă neînțeleasă sau neclară;
- ✓ Înșelăciune cu privire la salariu/câștiguri;
- ✓ Termenii contractului sunt incoerenți/vagi;
- ✓ Contractul nu oferă protecție socială și/sau medicală;
- ✓ Reținerea salariilor;
- ✓ Salarii neplătite sau reținute, inclusiv pentru deduceri pentru cheltuielile de trai sau datorii.

3. Întrebări cheie pentru a descoperi și clarifica aspectele exploatării prin muncă

”**Întrebările cheie**” reprezintă un instrument de ghidare pentru a aborda potențialele victime ale traficului de ființe umane în scopul exploatării prin muncă, dintr-o perspectivă bazată pe indicatori, în măsura în care există motive rezonabile, cu respectarea drepturilor fundamentale, sensibilităților de gen, vârstă și culturale, nevoilor de protecție, vulnerabilităților și legislației relevante. Următoarele categorii de “întrebări cheie” sunt doar exemplificative și nu exhaustive, respectând principiul “abordării centrate pe victimă”.

3.1. «Întrebări cheie» *despre contractul de muncă*

- ✓ Aveți un contract de muncă?
- ✓ Unde este contractul dumneavoastră de muncă?
- ✓ În ce limbă este scris contractul de muncă?
- ✓ Care sunt condițiile de angajare conform contractului dumneavoastră?
- ✓ Sunteți conștient de drepturile dumneavoastră de muncă?

3.2. «Întrebări cheie» *despre angajatori*

- ✓ Cine este angajatorul dumneavoastră?
- ✓ Care sunt datele de contact ale angajatorului dumneavoastră?
- ✓ Care este numele companiei pentru care lucrați?
- ✓ Cum ați fost recrutat de angajator?

3.3. «Întrebări cheie» *despre salariu*

- ✓ Este salariul definit într-un contract scris?
- ✓ Care este salariul dumneavoastră lunar?
- ✓ Cum este plătit salariul (numerar sau transfer bancar)?
- ✓ Puteți păstra întregul salariu pentru dumneavoastră?
- ✓ Cheltuielile legate de cazare, mâncare sau transport sunt deduse din salariul dumneavoastră?

3.4. «Întrebări cheie» *despre specificațiile jobului*

- ✓ Ce fel de muncă desfășurați?
- ✓ Cum ați găsit acest loc de muncă?
- ✓ Cine v-a facilitat angajarea (agenție de ocupare a forței de muncă, prieten, străin)?
- ✓ Ați avut certificate care să dovedească abilitățile dumneavoastră pentru locul de muncă? Când ați obținut aceste certificate?
- ✓ Care este locația noului dumneavoastră loc de muncă?
- ✓ Care sunt condițiile locului de muncă?
- ✓ Câte ore pe zi și câte zile pe săptămână lucrați?

3.5. «Întrebări cheie» *despre cazare*

- ✓ Puteți alege propria cazare?
- ✓ Unde locuiți?
- ✓ Este nevoie să împarți cazarea cu alți angajați?
- ✓ Știți care sunt condițiile de cazare?
- ✓ Locuința dumneavoastră este aproape de locul de muncă?

3.6. «Întrebări cheie» *despre documentele de identi*

- ✓ Unde sunt documentele dumneavoastră de identitate?
- ✓ Cine vă păstrează documentele (dacă este cazul)?
- ✓ De ce este altcineva în posesia documentelor dumneavoastră?
- ✓ Ați avut documentele de călătorie asupra dumneavoastră pe parcursul întregii călătorii?
- ✓ Cum ați obținut documentele de călătorie?
- ✓ Unde a fost emis pașaportul/viza?
- ✓ Cine a rezervat și a plătit biletele de transport?
- ✓ Cât au costat biletele dumneavoastră?

3.7. «Întrebări cheie» *despre datorii*

- ✓ Aveți datorii sau ați contractat datorii pentru a călători în această țară?
- ✓ Care este valoarea datoriei pe care ai contractat-o?
- ✓ Când trebuie să rambursați această datorie?
- ✓ Cum veți rambursa datoria?
- ✓ Familia dumneavoastră este, de asemenea, responsabilă pentru plata datoriei?
- ✓ Trebuie să plătiți singur zborul de întoarcere dacă decideți să vă mutați înapoi acasă?

3.8. «Întrebări cheie» *despre siguranță*

- ✓ Sunteți îngrijorat de ceva anume?
- ✓ Vă temeți pentru siguranța dumneavoastră sau a familiei?
- ✓ Familia dumneavoastră știe unde sunteți?
- ✓ Aveți vreun mijloc de a contacta familia sau prietenii? (de exemplu, telefon mobil, cartelă pre-plătită)

4. Riscurile ca persoanele care fug de războiul din Ucraina să devină victime ale TFU

Criza umanitară continuă, cauzată de războiul din Ucraina a accentuat drastic vulnerabilitățile la TFU, în special în rândul persoanelor strămutate care se confruntă cu dificultăți economice, izolare socială și lipsa accesului la servicii esențiale, făcându-i ținte principale pentru exploatarea de către traficanți care profită de disperarea și instabilitatea acestor persoane.

Principalele riscuri includ:

4.1. Riscurile refugiaților din Ucraina de a deveni victime ale TFU

4.1.1. Grupuri cu vulnerabilitate ridicată:

- ✓ Femeile și copiii reprezintă majoritatea refugiaților care fug din Ucraina;
- ✓ Grupurile deosebit de vulnerabile includ minorii neînsoțiți, persoanele apatride și persoanele cu dizabilități.

4.1.2. Oportunități de exploatare:

- ✓ Cererea crescută de forță de muncă ieftină, servicii sexuale și alte condiții de exploatare;
- ✓ Traficanții profită de disperarea oamenilor și îi abordează cu promisiuni false de angajare, locuință sau asistență.

4.1.3. Recrutarea online:

- ✓ Folosirea rețelelor sociale, portalurilor de muncă și aplicațiilor de mesagerie criptată pentru a ademini victimele sub pretexte false.

4.1.4. Provocări Economice și Sociale:

- ✓ Strămutarea, pierderea veniturilor, barierele lingvistice și dificultățile de accesare a unui loc de muncă legal creează dependență și cresc susceptibilitatea TFU.

4.2. Indicatori cheie legați de persoanele care fug de războiul din Ucraina și care pot reprezenta posibile cazuri de TFU

Următoarele sunt semne critice pentru practicieni și părțile interesate pentru a identifica potențiale cazuri de trafic de ființe umane:

4.2.1. Indicatori situaționali:

- ✓ Străini care oferă asistență nesolicitată, cum ar fi cazare sau locuri de muncă, adesea în condiții suspect de favorabile;
- ✓ Oferte pentru locuri de muncă cu salarii nerealiste sau condiții vagi;
- ✓ Persoane care dispar brusc din centrele de cazare sau facilitățile de asistență.

4.2.2. Indicatori comportamentali și fizici:

- ✓ Mișcări restricționate sau lipsa accesului la documente personale, cum ar fi pașapoartele;
- ✓ Indivizi care prezintă semne de abuz fizic, manipulare psihologică sau stres;
- ✓ Dovezi ale muncii forțate sau exploatarea sexuală.

4.2.3. Indicatori financiari și de angajare:

- ✓ Contracte de muncă inexistente sau incorecte;
- ✓ Reținerea salariilor sau condiții de muncă improprii, care încalcă legislația muncii.

4.2.4. Indicatori specifici pentru copii:

- ✓ Copii separați de tutori sau însoțiți de adulți care nu pot dovedi o relație legitimă cu aceștia;
- ✓ Semne de neglijare, malnutriție sau semne de coerciție pentru activități criminale, cum ar fi cerșetoria.

RECOMANDĂRI:

- ✓ Dacă aveți suspiciuni, dar vă lipsesc dovezile legate de TFU, apălați centrele regionale ale Agenției Naționale împotriva Traficului de Persoane (ANITP) și inspectoratele teritoriale de muncă.
- ✓ Dacă aveți îndoieli, referiți cazul către autoritățile competente din a doua linie.

LINII TELEFONICE DE URGENȚĂ PENTRU RAPORTARE SAU ASISTENȚĂ ÎN CAZUL ORICĂREI SITUAȚII SUSPECTATE DE EXPLOATARE PRIN MUNCĂ

Numărul unic de urgență: 112

Număr unic de urgență pentru comunicare prin SMS de către persoanele cu deficiențe de auz: 113

Numărul unic național pentru sesizarea abuzului împotriva copiilor: 119

Numărul de urgență al Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane:
0800 800 678

